

การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

LOCAL GOVERNMENT BY PUBLIC PARTICIPATION

IN PATHUM THANI PROVINCE

¹พิมรตา อาบูจาฟาร์, ²กมลพร กัลยาณมิตร,

³สถิตย์ นิยมญาติ และ ⁴ชูชีพ เปียนนอก

¹Pimrata Abu Jafar, ²Kamolporn Kalyanamitra,

³Satit Niyomyaht and ⁴Chucheeb Biadnok

¹คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Received: 2025-06-09

¹Corresponding Author's Email: Pimrata.taana@gmail.com

Revised: 2025-06-23

¹เบอร์โทร: 089-821-7537

Accepted: 2025-06-23

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี และ (3) ศึกษาแนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 คน นักวิชาการ 4 คน และประชาชน 8 คน รวม 20 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานียังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ด้านการกำหนดนโยบาย พบว่าประชาชนยังขาดความเข้าใจ การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่ในกลุ่มเดิม ด้านการบริหาร มีการเปิดรับความคิดเห็นและร่วมดำเนินโครงการแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมในระดับวางแผนและตัดสินใจ ด้านการติดตามข่าวสาร มีช่องว่างการสื่อสารในกลุ่มผู้สูงอายุและพื้นที่ห่างไกล ด้านการแสดงความคิดเห็น ขาดระบบสะท้อนผลกลับ ด้านการจัดทำประชาคม ขาดการสื่อสารเชิงรุกและข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และด้านการตรวจสอบ ประชาชนยังมองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ การตรวจสอบมักเป็นแบบไม่เป็นทางการ 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ขาดความรู้ ความเชื่อมั่น ช่องทางสื่อสาร และข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ และ 3) แนวทางพัฒนาควรปรับระบบบริหาร เพิ่มช่องทางสื่อสาร พัฒนาศักยภาพประชาชน ส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตย และพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง โปร่งใส และยั่งยืนในระดับพื้นที่

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมของประชาชน; จังหวัดปทุมธานี

Abstract

This study aimed to: 1) examine local governance through public participation in Pathum Thani Province; 2) identify the challenges and obstacles to such participation; and 3) explore approaches to enhancing local governance with citizen involvement. This qualitative research involved in-depth interviews with 20 key informants, including 8 local government executives, 4 academics, and 8 residents. Data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed the following:

1) Public participation in local governance remains limited. In policymaking, citizens lack understanding, and participation is confined to a small group. In administration, while public input is welcomed, participation in planning and decision-making is minimal. Communication gaps exist, particularly among the elderly and those in remote areas. Feedback mechanisms are insufficient, and public forums face time, location, and communication constraints. In oversight, the public still perceives it as solely a government duty, with monitoring conducted informally.

2) Key obstacles include lack of knowledge, trust, effective communication channels, and economic limitations.

3) Recommended strategies include reforming administrative systems, expanding communication channels, building citizen capacity, fostering democratic values, and developing digital tools to support participation.

The findings provide guidance for local administrative organizations to enhance inclusive, transparent, and sustainable public participation in governance at the local level.

Keywords: Local Government; Public Participation; Pathum Thani Province

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจด้านการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้จากการกำหนดหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 ที่กำหนดว่า “รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และ

เท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” ซึ่งกฎหมายฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้มีการตราพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้นซึ่งมีเนื้อหาสาระในการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยพยายามถ่ายโอนภารกิจหน้าที่หลายประการที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน Tanchai (2014) ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้เน้นให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจที่มุ่งให้ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง โดยประชาชนทำหน้าที่เป็นเจ้าของพื้นที่ มีความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานหรือการจัดบริการสาธารณะใด ๆ ของหน่วยงานในพื้นที่จะต้องคำนึงถึงความยินยอมและความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Office of the Secretariat of the Cabinet, 2017)

แนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนในการร่วมกันตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งจึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในท้องถิ่น โดยให้ประชาชนกำหนดอนาคต และพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง ร่วมจัดทำแผนงาน กิจกรรม โครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเป็นหลัก Pathumya (2021) ที่ผ่านมามีประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้น ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ก็พบว่า ไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนักทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเองประสบความล้มเหลว

จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มีลักษณะสภาพสังคมแบบสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประกอบด้วยลักษณะสามประการ คือ เขตเมือง เขตพื้นที่เกษตรกรรม เขตพื้นที่อุตสาหกรรม มีความหลากหลายทางสังคมสูง Tatiyalapha et al. (2017) เป็นแหล่งรองรับการเข้ามาหางานทำจากคนในทุกภูมิภาคของประเทศ ส่งผลให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก ยากต่อการแยกแยะประเภทของคน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ทั้งมาแบบถูกกฎหมายและเสี่ยงกฎหมาย โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้เกิดปัญหาหลากหลายขยายในวงกว้างไปยังทุกพื้นที่ ยากต่อการกำกับควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง ทำให้ขาด

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบได้ จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้การดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/โครงการเป็นไปด้วยความยากลำบากและมีข้อจำกัดมากมาย ทำให้ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง Suwanasri (2021) และยังพบว่าปทุมธานียังมีการพัฒนาไม่เพียงพอ และมีความเจริญไม่เทียบเท่าจังหวัดอื่น ๆ Thupkrachang (2021) นอกจากนี้งานการศึกษาของ Suwanasri (2021) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ความสำคัญสูงสุดในประเด็นการดำเนินโครงการสำเร็จแล้ว ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนปัจจัยที่ประชาชนให้ความสำคัญต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผล ประชาชนเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและผู้นำชุมชน การศึกษาของ Siriphan (2020) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับปานกลาง และระดับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาของ Rosmode (2020) ที่ได้ศึกษาปัจจัยในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ยังพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความสนใจในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเทศบาลตำบลหลักหก และความสนใจในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการออกกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลหลักหก อยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกับ การศึกษาของ Niempnan (2021) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง

จะเห็นได้ว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานียังคงอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย โดยเฉพาะในมิติของการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงาน และการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ซึ่งประชาชนบางส่วนยังมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน สะท้อนให้เห็นว่ากลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมยังไม่สามารถกระตุ้นประชาชนให้เข้าร่วมได้อย่างแท้จริง อีกทั้งความหลากหลายทางสังคมและจำนวนประชากรที่หลั่งไหลเข้ามา โดยเฉพาะแรงงานจากภายนอก ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างยากลำบากและไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนขาดความตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะพลเมือง จึงทำให้การพัฒนาในหลายมิติของจังหวัดปทุมธานีเกิดความไม่ต่อเนื่อง และยังมีความเจริญที่ไม่เท่าเทียมกับจังหวัดอื่นทั้ง ๆ ที่เป็นจังหวัดปริมณฑล

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี ด้วยเห็นถึงช่องว่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเจาะลึกในบริบทของจังหวัดปทุมธานี ที่มีความหลากหลายทางสังคมสูง และยังขาดงานวิจัยที่นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนาในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานสำหรับนำไปวางแผนกำหนดนโยบายการบริหารในด้านต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การปกครองท้องถิ่น การบริหารภาครัฐ บริบทของจังหวัดปทุมธานี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 8 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 4 คน และประชาชนในพื้นที่ 8 คน รวมจำนวน 20 คน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งล้วนมีความรู้และเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสะท้อนข้อเท็จจริงตามบริบท

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกไว้ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และนัดหมายวันสัมภาษณ์อย่างเหมาะสม ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ได้แนะนำตัวอธิบายสิทธิของผู้ให้ข้อมูล รวมถึงขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างความไว้วางใจเพื่อส่งเสริมการสนทนาอย่างเปิดเผย ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด พร้อมใช้คำถามเพิ่มเติมตามความจำเป็น และกล่าวขอบคุณเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ โดยอาจมีการติดต่อต่อเนื่องหากจำเป็นเพื่อความครบถ้วนของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ดำเนินการผ่านกระบวนการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล เปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชื่อมโยงและวิเคราะห์เชิงระบบ ข้อมูลที่ได้จะอยู่ในรูปแบบพรรณนาอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจน และสะท้อนความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี ในแต่ละด้านมีดังนี้

1) การกำหนดนโยบาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและพยายามนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาท้องถิ่น แต่การมีส่วนร่วมกลับจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มที่มีความพร้อมหรือมีความตื่นตัวทางการเมือง ในด้านประชาชน พบว่าส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการร่วมกำหนดทิศทางของท้องถิ่น ขาดช่องทางที่ชัดเจนในการเข้าถึงข้อมูล และมองว่าการกำหนดนโยบายเป็นหน้าที่ของภาครัฐหรือผู้บริหารเท่านั้น และขาดกลไกถาวรที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถมีบทบาทในการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างแท้จริง

2) การบริหาร ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร ในขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูล การแสดงความคิดเห็น และการร่วมดำเนินโครงการ ซึ่งช่วยให้การบริหารตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม เช่น การขาดกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนและการตัดสินใจ การขาดเวลา ความรู้ หรือความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของตนในระบบบริหารท้องถิ่น รวมถึงข้อจำกัดด้านระดับการศึกษาและช่องทางในการเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วมยังเกิดขึ้นในลักษณะที่จำกัดอยู่ในกลุ่มประชาชนที่มีความพร้อมเป็นหลัก ส่งผลให้การบริหารท้องถิ่นยังไม่สามารถสะท้อนเจตจำนงของประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในชุมชนที่มีโครงสร้างทางสังคมหรือเศรษฐกิจที่ยังเปราะบาง

3) การติดตามข่าวสาร ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีจะใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่ข้อมูล เช่น การถ่ายทอดสดประชุมและการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ แต่ยังมีประชาชนกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะผู้สูงอายุและคนในพื้นที่ห่างไกลที่เข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้ยาก ทำให้เกิดช่องว่างในการรับรู้ข่าวสาร โดยเฉพาะข่าวสารสำคัญ เช่น งบประมาณและแผนพัฒนา ส่งผลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่จำกัด นักวิชาการจึงเสนอให้ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ด้วยการออกแบบเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม และเสริมบทบาทผู้นำชุมชนในการกระจายข้อมูล รวมถึงการสร้างศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชนและใช้สื่อหลากหลายช่องทางทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อปิดช่องว่างการสื่อสารและเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารท้องถิ่น

4) การแสดงความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งออนไลน์ เช่น เว็บไซต์และเพจเฟซบุ๊ก เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนใหม่ รวมถึงการลงพื้นที่พบปะประชาชนโดยตรงและการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจและทำให้การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตอบสนองความต้องการจริงของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น แต่การแสดงความคิดเห็นยังมีข้อจำกัดอยู่มาก เช่น การแสดงความคิดเห็นที่ในกระบวนการตัดสินใจนโยบายท้องถิ่น ประชาชนมักมีบทบาทแค่ในช่วงเริ่มต้นของการจัดทำแผนเท่านั้น ไม่มีระบบติดตามหรือ feedback ทำให้ประชาชนไม่มั่นใจว่าความคิดเห็นนั้นถูกนำไปใช้จริง ประชาชนในพื้นที่เข้า

ร่วมแสดงความคิดเห็นเพียงบางโครงการ โดยผู้เข้าร่วมมักเป็นผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ และยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น จึงอยากให้มีช่องทางที่ง่ายและสะดวกกว่านี้ เช่น แบบสอบถามออนไลน์หรือแอปพลิเคชัน พร้อมทั้งต้องการระบบรายงานผลการนำความคิดเห็นไปใช้

5) การจัดทำประชาคม ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำประชาคมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ดำเนินการตามกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญและระเบียบกระทรวงมหาดไทย โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและบรรจุข้อเสนอในแผนพัฒนา อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัด เช่น การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่ในกลุ่มคนเดิม ขาดการสื่อสารเชิงรุก และข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและแรงงาน จึงควรเพิ่มช่องทาง เช่น ประชาคมย่อย เวลายืดหยุ่น และใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่ข้อมูล ในด้านประชาชน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกระบวนการ มักมีบทบาทเพียงรับฟัง ขณะที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกประสานระหว่างรัฐกับประชาชน

6) การตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีมีการเปิดเผยข้อมูลงบประมาณและจัดช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบได้สะดวก รวมถึงแต่งตั้งตัวแทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบโครงการ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับผิวเผิน เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตน และมองว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก จึงควรส่งเสริมการให้ความรู้และสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบในชุมชน โดยปัจจุบันประชาชนเริ่มติดตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น ถนนหรือขยะ ในรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น สอบถามผู้นำชุมชนหรือสังเกตการณ์ด้วยตนเอง และบางส่วนเริ่มใช้สื่อสังคมออนไลน์แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นแนวโน้มใหม่ที่เข้าถึงง่ายและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี มีหลายด้าน ประชาชนจำนวนมากขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและบทบาทของตนในกระบวนการประชาธิปไตย ทำให้การมีส่วนร่วมยังจำกัด การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนบางพื้นที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และไม่ทราบโอกาสในการมีส่วนร่วม ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ภาระงาน ภาระครอบครัว และความไม่สะดวกในการเดินทาง เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โครงสร้างการบริหารท้องถิ่นยังขาดกลไกที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทอย่างแท้จริง ระบบการตัดสินใจบางส่วนผูกอยู่กับกลุ่มเครือข่าย ขาดความโปร่งใส เจ้าหน้าที่บางรายยังไม่มีทัศนคติที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม แม้มีกฎหมายรองรับสิทธิของประชาชนแล้วก็ตาม ความไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อการบริหารท้องถิ่นยังเป็นปัญหา เพราะไม่มั่นใจว่าความคิดเห็นของตนจะส่งผลต่อการตัดสินใจ และภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้นทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถจัดสรรเวลาเข้าร่วมกิจกรรมได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี มีแนวทางการส่งเสริมดังนี้ ปรับกระบวนการบริหารภายในให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นการวางแผน พร้อมพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่โปร่งใส เพิ่มช่องทางการสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลด้วยการใช้เทคโนโลยีควบคู่สื่อชุมชน เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถรับรู้และมีส่วนร่วม พัฒนาศักยภาพ

ตัวแทนภาคประชาชน ให้มีความรู้ ทักษะ และอิสระในการทำหน้าที่ในกระบวนการตัดสินใจ ส่งเสริมการสื่อสารเชิงรุกและระบบตอบกลับ เพื่อสร้างความตื่นตัวและความเชื่อมั่นในการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยผ่านเวทีเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมือง และพัฒนาเครื่องมือดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มแสดงความคิดเห็นออนไลน์ ระบบ Feedback Loop และช่องทางตรวจสอบที่เข้าถึงง่าย และปลอดภัย

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอกรอบบูรณาการการมีส่วนร่วมท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ที่ช่วยสร้างระบบการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) กลไกถาวรเพื่อการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย การจัดตั้งกลไกที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าร่วมกำหนดทิศทางและนโยบายท้องถิ่นตั้งแต่ต้นทางอย่างแท้จริง 2) การเสริมสร้างบทบาทประชาชนในฐานะหุ้นส่วนทางนโยบาย การพัฒนาความรู้และขยายบทบาทของประชาชนจากผู้รับบริการสู่หุ้นส่วนที่มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเชิงบริหาร 3) การสื่อสารแบบเฉพาะกลุ่มและหลากหลายช่องทาง การผสมผสานสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลควบคู่กับบทบาทผู้นำชุมชน เพื่อกระจายข้อมูลสองทางอย่างมีประสิทธิภาพ ปิดช่องว่างการรับรู้ในกลุ่มเปราะบาง 4) ระบบสะท้อนผลความคิดเห็น (Participatory Feedback System) การจัดระบบรายงานและติดตามการนำความคิดเห็นของประชาชนไปใช้ในทุกขั้นตอน สร้างความเชื่อมั่นและต่อยอดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน 5) ประชาคมแบบยืดหยุ่น การออกแบบการจัดประชาคมในรูปแบบประชุมย่อยและกระจายตามกลุ่มอาชีพและเวลาที่เหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมอย่างมีความหมายและเข้าใจขั้นตอน 6) การติดตามแบบมีส่วนร่วม (Participatory Monitoring) การสร้างกลไกการติดตามและตรวจสอบโครงการร่วมกับประชาชนผ่านชุมชนและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้เกิดการสังเกตและประเมินผลที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ กรอบบูรณาการนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและการผสมผสานกลไกต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับของการปกครองท้องถิ่น โดยเน้นความโปร่งใส การเข้าถึงข้อมูล และการสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืนในจังหวัดปทุมธานี ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี

1) การกำหนดนโยบาย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานียังอยู่ในระดับที่ไม่สมบูรณ์ และยังต้องการการปรับปรุงในหลายด้าน แม้ว่าผู้บริหารท้องถิ่นบางส่วนจะให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชน แต่การมีส่วนร่วมกลับจำกัดเฉพาะกลุ่มที่มีความพร้อมหรือสนใจทางการเมือง ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ไม่มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจน และขาดกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างแท้จริง ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sornsodsri (2023) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า นโยบายสาธารณะท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ เพื่อลดการผลิตนโยบายซ้ำที่ท้องถิ่นไม่ต้องการ ในขณะที่ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง (กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) ต้องมีบทบาทในการสนับสนุนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปราศจากการบังคับบัญชาหรือสั่งการตามแนวนโยบายที่ไม่มีกฎหมายรองรับ เพื่อตอบสนองภารกิจของรัฐ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท เพื่อที่จะ

สะท้อนปัญหาไปสู่การแก้ไข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phimainok (2022) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น ในอำเภอลำปาง จังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะมีขั้นตอนในการดำเนินการโดยมุ่งเน้นการศึกษาไป (1) การรวบรวมปัญหาและความต้องการ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลและสาเหตุของปัญหา 3) การกำหนดนโยบาย และ(4) การติดตามการดำเนินนโยบาย

2) การบริหาร พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงข้อมูลและการดำเนินโครงการร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งการขาดกลไกสนับสนุนในระดับการวางแผนและตัดสินใจ ความรู้ ความเข้าใจ และเวลาของประชาชน ตลอดจนข้อจำกัดด้านระดับการศึกษาและช่องทางสื่อสาร ส่งผลให้การมีส่วนร่วมยังจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มที่มีความพร้อม และการบริหารท้องถิ่นยังไม่สามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางสังคมและเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wongsangthian (2019) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้น คือ ร่วมคิดค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมวางแผนและกำหนดโครงการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานตามแผน ร่วมตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ritthitham (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร พบว่า เทศบาลนครสกลนครกระจายการมีส่วนร่วมการบริหารงานให้กับประชาชน เข้ามามีบทบาทเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้รวดเร็ว โปร่งใส เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

3) การติดตามข่าวสาร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเริ่มมีการใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น แต่ยังมีประชาชนบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ และผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ที่ขาดความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีหรือขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ยาก ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการรับรู้ข่าวสารสำคัญและจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ด้วยการออกแบบเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย รวมถึงเสริมบทบาทผู้นำชุมชนในการกระจายข้อมูล พร้อมทั้งสร้างศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชนและใช้สื่อหลากหลายช่องทางทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อปิดช่องว่างการสื่อสารและเพิ่มโอกาสในการติดตามข่าวสารการบริหารท้องถิ่นให้มากขึ้น ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotcha, Nuthongkaew, and Chamnanputthiphon (2023) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารของท้องถิ่นแก่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสาร คือ การที่ประชาชนได้รับความรู้จากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลลานสกา เช่น จากจดหมายข่าว เสียงตามสาย และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4) การแสดงความคิดเห็น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดช่องทางแสดงความคิดเห็นทั้งออนไลน์และออฟไลน์ แต่ยังขาดระบบติดตามผลและรายงานกลับ ทำให้ประชาชน

ไม่มั่นใจว่าความเห็นจะถูกนำไปใช้จริง อีกทั้งการมีส่วนร่วมยังจำกัดในกลุ่มเดิม เช่น ผู้นำชุมชนหรือผู้สูงอายุ ควรพัฒนาช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น แบบสอบถามออนไลน์หรือแอปพลิเคชัน พร้อมระบบรายงานผลการใช้ความคิดเห็น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่อง ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwanasri (2021) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบตามช่องทางต่าง ๆ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นได้โปร่งใส และนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naksuk, and Noi-non (2021) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลนาสะไมย์อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่มีส่วนร่วม แต่จะมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรม และสนับสนุนกิจกรรมในเวทีเสวนาการแสดงความคิดเห็นก่อนนำโครงการ/กิจกรรมเข้าบรรจุไว้ในแผนพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมจะเป็นไปต่างคนต่างเสนอ

5) การจัดทำประชาคม พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีได้ดำเนินการตามกรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีผู้นำชุมชนเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชน แต่กระบวนการดังกล่าวยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมที่จำกัดอยู่ในกลุ่มเดิม การขาดการสื่อสารเชิงรุก และข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ที่ไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุและแรงงานภาคอุตสาหกรรม อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาคมอย่างแท้จริงและไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ดังนั้นควรเพิ่มช่องทางการเข้าถึง เช่น การจัดประชาคมย่อย การจัดประชุมในช่วงเวลาที่ยืดหยุ่น และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, and Uphoff (1877) ที่ระบุว่า ปัจจัยหลายปัจจัยที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) อายุและเพศ 2) สถานภาพในครอบครัว 3) ระดับการศึกษา 4) สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา 5) อาชีพ 6) รายได้และทรัพย์สิน 7) ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ 8) ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiwimolsiri, Mamuang, Thanasinlapichit, Chanrong, and Kaengrang (2021) ได้ศึกษาเรื่องความสำคัญของประชาคมท้องถิ่นกับการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ากระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือการค้นหา ปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยผ่านเวทีประชาคมท้องถิ่น อันประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรต่าง ๆ รวมถึงประชาชน ตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naksuk, and Noi-non (2021) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลนาสะไมย์ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า การแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือทบทวนความต้องการโครงการ/กิจกรรม มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านก่อน เพราะชุมชนมีแผนพัฒนาชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน

มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล การเปลี่ยนแปลงโครงการ/กิจกรรมแต่ละครั้ง จะมีการประชุมประชาคม

6) การตรวจสอบ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีเปิดเผยข้อมูลงบประมาณและ แต่งตั้งตัวแทนประชาชนร่วมตรวจสอบโครงการ แต่การมีส่วนร่วมยังจำกัด เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ ขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตน และมองว่าเป็นหน้าที่รัฐ บทบาทการตรวจสอบจึงมักไม่เป็นทางการ เช่น สอบถามผู้นำชุมชนหรือสังเกตการณ์เอง ปัจจุบันเริ่มใช้สื่อออนไลน์ในการแสดงความเห็น ซึ่งช่วยเปิดพื้นที่ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sornsodsri (2023) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมแนวทางส่งเสริมการบริหารนโยบาย สาธารณะท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างรูปแบบกลไกการเข้าถึงการบริหารนโยบาย เพิ่มบทบาทหน้าที่ในการร่วม ประเมินผลตรวจสอบนโยบายท้องถิ่น และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ทางสื่อออนไลน์ เพื่อความสะดวกและหลากหลายในติดตามความก้าวหน้าของนโยบายสาธารณะท้องถิ่น อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwanasri (2021) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วม ของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า ด้านการประเมินผล ประชาชนเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและผู้นำชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วม ของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของตนเอง ข้อจำกัดด้านการ ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่ยังไม่ทั่วถึง ปัญหาปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ อุปสรรคเชิงโครงสร้าง ได้แก่ การใช้อำนาจแบบเครือข่าย การขาดกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ และทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ยังไม่เปิดกว้างต่อบทบาทของประชาชน ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยที่จำกัดโอกาสในการ มีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานีในการปกครองท้องถิ่นทั้งสิ้น ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Mukdathanaphong, Chayanon, and Srison (2021) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ต้องมีการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นก่อน ประชาชนต้องมีความรู้และตระหนักถึง ความสำคัญถึงสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วม และการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ชัดเจน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ควรยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลางและเสริมสร้างประชาธิปไตยระดับพื้นที่ โดยมี แนวทางสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (1) ปรับปรุงระบบบริหารภายในให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นวางแผน พร้อมกลไกติดตามที่โปร่งใส (2) ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อหลากหลาย ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดย คำนึงถึงความสะดวกของทุกกลุ่ม (3) พัฒนาศักยภาพตัวแทนประชาชนให้มีทักษะและความรู้ในการร่วม ตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ (4) สร้างระบบสื่อสารสองทางที่แจ้งผลการดำเนินงานจากข้อเสนอของ ประชาชนอย่างต่อเนื่อง (5) เสริมสร้างความรู้ด้านประชาธิปไตยและสิทธิหน้าที่ของพลเมืองผ่านกิจกรรม

เรียนรู้ และ (6) พัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อรองรับการมีส่วนร่วม เช่น ระบบแสดงความคิดเห็นออนไลน์และช่องทางตรวจสอบการดำเนินงาน แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนโดยประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งผลที่พบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Naksuk, and Noi-non (2021) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลนาสะไมย์อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการปรับปรุง แก้ไขแนวทาง วิธีการ ส่งเสริมสนับสนุนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคม 2) ควรสร้างหลักประกันว่า องค์การบริหารส่วนตำบลต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้จากตัวอย่างชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phriklek, Chimhat, and Khaenamkaew (2022) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการจัดวิทยากรให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนชุมชนกับประชาชน เพื่อให้ทราบถึงประโยชน์และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ในส่วนของการกำหนดเวลาและสถานที่ ควรเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chirattthitikan (2022) ได้ศึกษาเรื่องส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ เป็นการยกระดับความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติให้กลายเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ ตระหนักในศักยภาพของตนเองรวมทั้งการเป็นหน้าที่พลเมือง การเคารพซึ่งกันและกัน และการใช้สติในการดำเนินชีวิต 2) การสร้างการมีส่วนร่วม โดยให้ความรู้ ให้ข้อมูล ในการทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนความคิด วิถีคิด การกระทำ และการสร้างจิตสำนึกว่าสิ่งใดที่เป็นเรื่องของส่วนรวมหรือของประเทศชาติ

สรุป

การศึกษาค้นคว้าพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งในกระบวนการกำหนดนโยบาย การบริหาร การแสดงความคิดเห็น และการตรวจสอบ โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นเมืองกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีความหลากหลายทางสังคมสูง และเป็นแหล่งรวมประชากรจากหลายภูมิภาค รวมถึงแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ทำให้เกิดความซับซ้อนในการบริหารจัดการ และส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนกระจุกอยู่ในกลุ่มเดิมที่มีความพร้อม ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังพบอุปสรรคเชิงโครงสร้าง เช่น การขาดกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน รวมถึงทัศนคติของเจ้าหน้าที่บางส่วนที่ยังไม่เปิดรับต่อบทบาทของภาคประชาชนอย่างแท้จริง แนวทางการพัฒนาจึงควรมุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการบริหารภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน เพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลที่เท่าเทียมและเหมาะสมกับสภาพสังคมหลากหลายของจังหวัดปทุมธานี พัฒนาศักยภาพของตัวแทนภาคประชาชนให้สามารถมีบทบาทเชิงนโยบายได้จริง ใช้การสื่อสาร

เชิงรุกควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นที่เข้มแข็ง โปร่งใส และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีควรออกแบบกลไกและกระบวนการที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น จัดเวทีประชาคมย่อยในช่วงเวลาที่เหมาะสม ใช้สื่อออนไลน์ควบคู่กับออฟไลน์เพื่อกระจายข่าวสาร และส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชน

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีควรร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษาในการจัดอบรมเสริมสร้างความรู้ด้านสิทธิพลเมืองและกระบวนการประชาธิปไตยแก่ประชาชน รวมถึงสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบโดยประชาชน สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลอย่างโปร่งใส และส่งเสริมเจ้าหน้าที่ให้มีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีควรนำไปใช้ดำเนินการดังนี้ ควรพัฒนาแผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ใช้เครื่องมือดิจิทัลร่วมกับเวทีชุมชนอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาแนวทางรายงานผลความคืบหน้าของการดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นใจว่าความคิดเห็นของประชาชนถูกนำไปใช้จริง โดยควรมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างจากจังหวัดปทุมธานี เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาเป็น “ต้นแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมตามบริบท”

2.2 ควรศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างการมีส่วนร่วม เช่น แอปพลิเคชันภาครัฐหรือแพลตฟอร์มประชาคมออนไลน์ เพื่อประเมินศักยภาพและอุปสรรคในการนำมาใช้จริง

2.3 ควรเน้นการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ภาพรวมทั้งในเชิงสถิติและความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจ ปัจจัย และอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในระดับบุคคลและชุมชน

References

- Chaiwimolsiri, N., Mamuang, P., Thanasinlapichit, S., Chanrong, W., & Kaengrang, K. (2021). The importance of local communities in the development plan preparation of local government organizations. *Chaiyaphum Review Journal*, 4(2), 36–45.
- Chirattitikan, S. (2022). A study on the promotion of democratic political culture among the people. *Journal of Innovation in Educational Management and Research*, 4(2), 1-12.

- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1877). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. *World Development*, 20, 17-19.
- Kotcha, S., Nuthongkaew, K., & Chamnanputthiphon, S. (2023). Promoting awareness of local news to people in the Lansaka Subdistrict Administrative Organization, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*, 10(7), 97-109.
- Mukdathanaphong, A., Chayanon, S., & Srison, W. (2021). Guidelines for promoting public participation in local government in Samut Songkhram Municipality, Samut Songkhram Province. *Interdisciplinary Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(3), 923- 939.
- Naksuk, A., & Noi-non, T. (2021). Public participation in the administration of local government organizations: A case study: Na Samai Subdistrict Administrative Organization, Mueang Yasothon District, Yasothon Province. *Rattanabuth Academic Journal (Ratanabuth Journal)*, 3(1), 13-23.
- Niempan, B. (2021). Political participation of people in Pathum Thani Province, *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 8(12),292-307.
- Office of the Secretariat of the Cabinet. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560*. Retrieved October 15, 2024, from <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- Pathumya, K. (2021). *Factors affecting people's participation in local government: A case study of Bueng Kham Phroi Subdistrict Administrative Organization, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Phimainok, A. (2022). Public participation in public policy formulation at the local level in Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Nakhon Ratchasima College, Humanities and Social Sciences*, 16(1), 355–370.
- Phriklek, S., Chimhat, P., & Khaenamkaew, D. (2022). Community development participation of people in Nong Hong Subdistrict Administrative Organization, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 9(4), 436-452.
- Ritthitham, W. (2021). Public participation in the administration of Sakon Nakhon Municipality. *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 8(5), 27-41.

- Rosmode, W. (2020). *Factors affecting the political participation of the people in Lak Hok Subdistrict Municipality, Mueang District, Pathum Thani Province. Independent study for Master of Political Science (Politics and Governance)*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Siriphan, A. (2020). *Public participation in local development of Lak Hok Subdistrict Municipality, Mueang District, Pathum Thani Province*. (Master's Thesis). Rangsit University. Pathum Thani.
- Sornsodsri, S. (2023). Participatory local public policy administration of local government organizations in Sa Kaeo Province. *Journal of Politics, Administration and Law*, 15(1), 37-52.
- Suwanasri, C. (2021). Development of public participation in the development plan process of sub-district administrative organizations in Pathum Thani Province. *Journal of Politics, Administration and Law*, 13(1), 379-396.
- Tanchai, W. (2014). *Decentralization and democracy in Thailand*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Tatiyalapha, D. et al. (2017). A study of the development of a model of the citizen council of Pathum Thani Province towards the strength of Thai democracy. *Walailak Journal of Research and Development under Royal Patronage*, 2(1), 239-254.
- Thupkrachang, K. (2021). *Every Direction in Thailand*. Retrieved November 9, 2024, from <https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news/2749916>
- Wongsaengthian, P. (2019). Public participation in the management of Thap Yai Chiang Subdistrict Administrative Organization, Phrom Phiram District, Phitsanulok Province. *Journal of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University*, 1(1), 45-58.